

LIETUVIŲ IR RUSŲ KULTŪRINIŲ RYŠIŲ RAIŠKA JUDITOS VAIČIŪNAITĖS EILĖRAŠTYJE „PRIE VRUBELIO „ALYVŲ“

Marina Romanenkova

Mykolo Romerio universiteto Humanitarinio instituto
Užsienio kalbų katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas (+370 5) 271 4613
Elektroninis paštas romanenkova@mruni.eu

Pateikta 2012 m. rugpjūčio 31 d., parengta spausdinti 2012 m. spalio 12 d.

Anotacija. Straipsnyje taikoma intermedialumo analizė siekiant atskleisti įvairias kūrybinio literatūros ir dailės dialogo formas: dialogo tarp lietuvių poetės Juditos Vaičiūnaitės eilėraščio „Prie Vrubelio „Alyvų“ (1957) teksto ir Michailo Vrubelio paveikslo „Alyvos“ (1902). Vaizduojamoji dailė traukė Vaičiūnaitę dėl galimybės įdiegti dailės kodą į herojės lyrinės saviraiškos erdvę siekiant kompensuoti ribotą savo moteriškąją patirtį, dėl galimybės giliai įsijausti į žmogiškųjų aistrų pasaulį. Intermedialumo analizė pagilino komparatyvinį tyrimo aspektą, tai lėmė dviejų Vaičiūnaitės eilėraščio vertimų į rusų kalbą (V. Tušnovos ir S. Andruškevičiaus) analizė, nes leido išvelgti skirtumą tarp lietuviškosios ir rusiškosios kultūrinės tradicijos. Kontaktų tarp žodžio ir vaizdo akcentavimas atskleidžia tokius Vaičiūnaitės meninio teksto ypatumus, kurie į jo interpretavimą leidžia įtraukti iki šiol neatskleistus niuansus, taigi ir praplėsti lietuviškosios bei rusiškosios kultūros kontekstą, praplėsti lietuvių ir rusų kultūrinį kontekstą ir numatyti tolesnę Vaičiūnaitės kūrybos komparatyvinės analizės perspektyvą.

Reikšminiai žodžiai: Michailo Vrubelio „Alyvos“, Juditos Vaičiūnaitės „Prie Vrubelio „Alyvų““, intermedialumo analizė, rusiškosios bei lietuviškosios kultūrų kontekstas.

Įvadas

Moksliniai Juditos Vaičiūnaitės lyrikos tyrimai Lietuvoje buvo koncentruojami į jos poetikos analizę siekiant atskleisti poetės eilėraščio technikos ir stiliaus filosofinio dėmens ypatumus (Lietuvos istorijos, kuriamos nacionalinėje-mitologinėje plotmėje, temose)¹. V. Balsevičiūtės monografijoje pateikiamas panoraminis žvilgsnis į poetės biografiją, poeziją ir prozą, taikomas struktūrinis-poetinis pagrindinių kūrybos temų (miestas, mitologija, moters pasaulis) traktavimas, atskleidžiamas pagrindinis asociacijų tipas, kuriame meninis laikas ir erdvė balansuoja tarp dabarties ir praeities, tarp tikrovės, meno ir mitologizuotos istorijos. Dideliame intertekstinių sąsajų lauke tyrėja akcentavo intensyviausius Vaičiūnaitės poezijos ryšius su Europos dailės ir muzikos tradicija, taip pat fiksavo atskirus vidinius rusų literatūros reiškinius, atsiradusius eilėraščiuose perėmimų ir reminiscencijų pavidalu. Apskritai, V. Balsevičiūtės nuomone, literatūrinių intertekstinių ženklų Vaičiūnaitės poezijoje nedaug, patys savaime jie „ne tiek įdomūs“, todėl buvo nagrinėjami kaip „pagalbinis savųjų tekstų kūrimo arsenalas“².

Šios įžvalgos suteikia galimybę toliau nagrinėti Vaičiūnaitės lyriką iš lyginamosios literatūrologijos, intermedialumo analizės pozicijos atskleidžiant gilią tam tikrų asmeninio stiliaus niuansų motyvaciją.

1. Tyrimo eiga

Jau pats Vaičiūnaitės eilėraščio pavadinimas „Prie Vrubelio „Alyvų“ yra nuoroda į gerai žinomą ir paslaptinę Michailo Vrubelio paveikslą „Alyvos“, tikintis ypatingo meninio efekto, sukkelto dailės ir poezijos sąsajų. Šio straipsnio tikslas – aptarti galimus dailės ir poezijos ryšius, išryškinančius eilėraščio prasmės niuansus. Interpretacijos galimybes didina du šio Vaičiūnaitės eilėraščio vertimai į rusų kalbą. Vaičiūnaitės poetinei mąstysenai yra būdingos aliuzijos į dailės kūrinius (apskritai į vaizduojamąjį meną), plečiančios lyrinio „aš“ saviraišką. Vaičiūnaitės poezijos vaizdų struktūrai įtakos turėjo rusų akmeistai, kurių kūrybą ji vertė, o pastarieji buvo susiję su prancūzų parnasistais.

Parnasistų estetika skatino kurti eilėraščių-ekfrazę, kuriam būdingas beasmeniškumas ir aistrų nebuvimas. Rusų poetai, skirtingai nei prancūzų, kūryboje atskleidė daugiau realybės detalių³. Jau A. Achmatova „rėmėsi vaizduojamuoju menu, išvelgdama jame papildomų galimybių kurti savo meninį vaizdą, romantizuoti praeitį ir praplėsti ryšius su rusų ir europietiškosios kultūros kontekstu“⁴. Vaičiūnaitės kūryboje galime

1 Nastopka, K. Tarp dviejų erdvių. *Šiuolaikinės poezijos problemos*. Vilnius: Vaga, 1977, p. 342–354; Notrimaitė, G. *Atminties imperatyvai: Lietuvos istorijos mitologiniams Juditos Vaičiūnaitės ir Sigito Gedos poezijoje*. Vilnius: Lietuvos literatūros ir tautosakos institutas, 2010.

2 Balsevičiūtė, V. *Juditos Vaičiūnaitės kuryba*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, 2009, p. 215.

3 Rubins, M. «Plasticheskaja radost krasoty». *Ehfrasis v tvorchestve akmeistov i evropejskaja tradicija* [«Plastic delight of Beauty». Ekfrasis in the art of acmeists and European tradition]. Sankt-Peterburg: Akademicheskij proekt, 2003, p. 48.

4 *Ibid.*, p. 246.

atpažinti turtingą kultūrinį kontekstą, parentą dailės ir literatūros vaizdiniais; Vaičiūnaitės kūryboje jaučiama didelė S. Nėries ir A. Achmatovos poezijos įtaka⁵. Bene didžiausią poveikį Vaičiūnaitei padarė S. Nėries poezija, kurios ciklas „Iš M. K. Čiurlionio paveikslų“ (1938–1940) yra laikomas „vienu iš pačių tobuliausių dailės ir poezijos susiliejimo atvejų lietuvių literatūroje“⁶.

Aktualus klausimas apie dviejų meno rūšių sąveikos „techniką“. Dailės kūrinio elementų panaudojimas verbaliniame kontekste visados skatina jų „vertimo vienas į kitą kodo paieškas, o vėliau kelia ir prasminių asociacijų analizės problemų“⁷, t. y. paties paveiklo interpretacijoje. Lietuvių literatūros moksle šį „mechanizmą“ yra aptaręs A. Masionis straipsnyje „Poezijos ir dailės sankryžos“, akcentuodamas, kad vaizduojamieji menai gali praturtinti poeziją. Kaip teigia šis tyrinėtojas, remiantis šiuo „mechanizmu“ Vaičiūnaitei pavyko praturtinti savo lyrikos pasaulį esminiais atradimais: 1) jis suteikė galimybę daiktiškuose vaizduose sulieti mintį ir emociją, 2) leido komponuoti eilėraščio vaizdus pasirinktu rakursu, 3) leido žaisti šviesomis, metaforizuojančiomis vaizdą⁸.

Vizualumo tyrinėtojai dažnai akcentuoja, kad, analizuojant verbalinį tekstą, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas meniniam vaizdui, jo kokybei ir prasmei. Taip eilėraštyje vaizduojamas Vrubelio paveikslas „Alyvos“⁹.

1. Alyvos tik...
  2. Žiūrėsi ir žiūrėsi.
  3. Didžiuliai violetiniai žiedai.
  4. Ir moteris tyliam šakų pavėsy,
  5. trapius pečius apgaubusi juodai...
  6. Alyvos tik...
  7. Prasiskleidė alyvos,
  8. Žydra šviesa ištryško pro šakas...
  9. Pavasario vaiduoklis tartum gyvas
  10. nuo drobės ištiesė blyškias rankas.
  11. Ir pažinau – didžiulės, tamsios akys,
  12. kažkas be galo artima jose.
  13. Alyvos tik...
  14. Pavasarinės kekės.
  15. Ir gedulas, sutirpęs žieduose...
- 1957

5 Balsevičiūtė, V., *supra* note 2, p. 207.

6 Masionis, A. Poezijos ir dailės sankryžos. *Poezija. Kritika: rinktinė / Sudarė Lilija Kudirkienė*. Vilnius: Vaga, 1980, p. 211.

7 Tishunina, N. V. *Sovremennoje literaturovedenije v aspekte mezhdisciplinarnykh issledovanij: metodologija intermedialnogo analiza* [Literary Criticism Today in the Aspect of Interdisciplinary Research: Methods of Intermedial Analysis] [interaktyvus]. Sankt-Peterburg, 2003 [žiūrėta 2012-08-02]. <<http://dl.dropbox.com/u/5910006/Tishounina.pdf>>.

8 Masionis, A., *supra* note 6, p. 218, 245.

9 Vaičiūnaitė, J. Prie Vrubelio „Alyvų“. *Nemigos aitvaras*. Vilnius: Vaga, 1985, p. 11. Eilėraščio eilutės sunumeruotos. – M. R.

Vrubelio paveiksle matyti, kaip iš žydinčių alyvų tankmės ryškėja tamsūs tarsi trapios mergaitės, tarsi fantastiškos būtybės kontūrai.

Tamsus mergaitės siluetas iš visų pusių apgaubtas alyvų žiedynais. Jos figūrą sunku išskirti iš to paslaptingo fono: mergaitė atrodo tarsi su juo susiliejusi, ir neišku, ar ji priklauso realiam pasauliui, ar tai tik paveikslo autoriaus vizija. Toks vaizdinys konkretaus peizažo fone patvirtina romantinę simbolistinę paveikslo prigimtį. N. A. Dmitrijeva akcentavo galingą Vrubelio plastiką, jo siekį perteikti formos vitališkumą, sukurtą ypač tingomis, gyvybe pulsuojančiomis spalvomis. Menotyrininkės nuomone, Vrubelis savo formos ir spalvos pajautomis yra artimas europietiškamam postimpresionizmui: Sezanas, Van Gogas savo paveiksluose taip pat vaizdavo gamtos gelmių skvarbumą. Vrubelio paveiksluose („Ispanija“, „Būrėja“, „Venecija“ (1883), o vėliau „Alyvos“, „Naktį“, „Caraitė-Gulbė“ (1898–1900), nors jų motyvai ir skirtingi, dominuoja gyvenimo, likimo, mirties paslapties tema¹⁰.

Vaičiūnaitė nesistengė atkurti tų paveikslo motyvų, ji rinkosi kitą kelią – įtraukti paveikslo vaizdinius į lyrinio subjekto pasaulį, juos asimiliuoti. Jos eilėraštyje dominuoja autorinės prasmės, kokybiškai naujos, tarsi pamirštant tamsų Vrubelio paveikslo demoniškumą.

Vaičiūnaitės eilėraščio tematiką galima nusakyti taip: pavasaris – alyva – moteris-vaiduoklė – santūri meilės aistra. Tai, kas iš esmės yra nematerialu – „Ir moteris tyliam šakų pavėsy“ – (4) turi įgyti formą, fizinį būvį. Eilėraštyje esama veiksmo ir judesio, kuriuos sunku išvelgti paveikslo pasaulyje: „Pavasario vaiduoklis tartum gyvas (9) / nuo drobės ištiesė blyškias rankas“ (10). Paveiksle pavaizduota moteris-vaiduoklė įveikia ne tik jo ribas, bet ir takoskyrą tarp realybės ir fiktyvumo: „Ir pažinau – didžiulės, tamsios akys (11) / kažkas be galo artima jose“ (12). Kuo motyvuotas toks poetės įsijautimas į paveikslo pasaulį? Kaip teigia jos kūrybos tyrinėtoja, tai galėjo lemti poetės polinkis kurti eilėraščius-kaukes. Tie mitologiniai, istoriniai, kultūriniai vaidmenys padeda įveikti ribotą asmeninę patirtį, atveria žmogiškųjų aistrų, dramų, galimybių pasaulį¹¹.

Kaip tai atsitinka? Vaičiūnaitės eilėraštyje lyrinis subjektas susitelkęs prie žydinčių alyvų vaizdinio, jų formos ir spalvos, violetinė spalva įgyja psichologinę potekstę. Vrubelio kūrybos tyrinėtojo teigimu, nuo 1890 metų jo kūryboje prasideda violetinis periodas. Tai gotikos vitražų spalva ir naktinių sutemų tonai, persmelkti oranžiniais saulėlydžio blyksniais (Blokas yra kalbėjęs apie „aukso kovą su melsvuma“ Vrubelio paveiksluose). Violetiniu tonu nutapyti Vrubelio demonai, alyvos, gulbės. Ši spalva perteikia dailininko pasaulėjautą, jos mitiškumą, paslapties ir nerimo jausmą pasaulio būtyje¹².

Lyrinis subjektas netikėtai pajunta artimumą atgijusiam paveikslo vaiduokliui; eilėraščio kompozicijoje tai žymi didžiausią emocinį pakilimą ir atskleidžia tikruosius jausmus, slepiamus išorinio santūrumo. Ši akimirka išgyvenama ypač jautriai, su nerimu, jaučiant žydėjimo gležnumą ir trumpumą. Žydėjimas, meilė, gyvenimas tampa stebuklu. Lyrinis subjektas kartu patiria ir žydėjimą, ir mirties nuojautą. Eilėraščio pabaigoje jun-

10 Dmitrieva, N. A. *Mikhail Aleksandrovich Vrubel* [Mikhail Aleksandrovich Vrubel]. Leningrad: Khudozhnik RSFSR, 1984, p. 102.

11 Balsevičiūtė, V., *supra* note 2, p. 143.

12 Dmitrieva, N. A., *supra* note 10, p. 88.

tamas imanentiškai spalvomis perteiktas tragiškumas (lelijinis – violetinis – gedulas) „Ir gedulas, sutirpęs žieduose“ (15).

Visa tai netikėtai atskleidžia eilėraščio vertimai į rusų kalbą. Lietuvių poetės eilėraštis, įkvėptas rusų dailininko, išverstas du kartus. Pirmąkart Vaičiūnaitės eilėraštį „Prie Vrubelio „Alyvų“ 1960 metais išvertė V. Tušnova, bet jis liko neįtrauktas į du pirmuosius poetės rinkinius rusų kalba, tačiau buvo išspausdintas laikraštyje „Moskovsskij literator“ (1960 m. gegužės 13 d.).

Возле «Сирени» Врубеля¹³

1. Одна сирень... Лиловый мрак весенний...
2. Тяжелые лиловые цветы,
3. И женщина под их беззвучной сенью,
4. И хрупкость плеч под кровом темноты.
5. Сирень... Она раскрылась, распахнулась...
6. В лазури темной – звездочка видна.
7. Весеннее виденье потянулось
8. Ко мне рукою бледной с полотна.
9. И сразу столько близости щемящей
10. В глазах огромных, в призрачных чертах...
11. Одна сирень... Тяжелых гроздьев чаши
12. И траур, растворившийся в цветах.

Štai kaip eilėraštį išvertė Sergej Andruškevič.

Возле «Сирени» Врубеля¹⁴

1. Сирень... Её цветы плывут, как чёлны,
2. в безбрежье фиолетовых кустов.
3. И женщина, окутанная чёрным, -
4. как сгусток этих сумрачных цветов.
5. Сирень... Сирень... Раскрытые бутоны.
6. Сквозь листья трепетный струится свет.
7. И призраки весны в сирени тонут,
8. и пальцы их врываються в букет.
9. И зыбкое, как ночь, очей свечение,
10. и бесконечно близкое в чертах...
11. Сирень... Сирень... Весеннее цветенье...
12. И траур на сиреневых цветах.

13 Tushnova, V. *Vozle «Sireni» Vrubelja* [In Front of M. Vrubel's «Lilac»]. *Moskovsskij literator*. 1960, 13 maja. Eilėraščio eilutės sunumeruotos. – *M. R.*

14 Andrushkevich, S. *Vozle «Sireni» Vrubelja/ Vaichjunajte Ju. Stikhi: perevod s litovskogo* [In Front of M. Vrubel's «Lilac»/ Ju. Vaichjunajte. Poems: Translated From Lithuanian]. Moskva: Molodaja gvardija, 1964, p. 67.

Per vertimus šis Vaičiūnaitės eilėraštis tapo žinomu už Lietuvos ribų, ir atsiradęs dialogas su kitomis kultūromis leidžia giliau analizuoti jo svarbiausią – gyvenimo trumpumo – motyvą.

Mano nuomone, Tušnovos vertimas yra geresnis, nes jis tikslesnis. Vaičiūnaitės eilėraštis yra parašytas penkiapėdžiu jambu, jį sudaro 15 eilučių, o vertimą – 12 eilučių. Abu vertėjai sutrumpino eilučių skaičių jas sujungdami (1 su 2, 6 su 7, 13 su 14). Andruškevič išvertė sinkopiu, Tušnova – tuo pačiu penkiapėdžiu jambu. Tai suteikė galimybę perteikti lyrinio subjekto jausmų gyvumą ir įtampą. Metro intonacija, palaikoma frazės intonacijos, leido perteikti sudėtingus jausmus, aistros blyksnį. Vaičiūnaitės eilėraštyje kalbama lyrinio subjekto – moters – vardu. Andruškevičio vertime siekta perteikti paveiklo turinį ir akcentuoti Vrubelio meninio pasaulio mistiškumą. Neskambus ir nefunkcionalus palyginimas («И женщина... (3), / как сгусток этих сумрачных цветов» (4) neleidžia to perteikti. Nesėkmingas vertimas sukelia tekste nepaaiškinamą prieštaravimą: nebeaišku, kiek moterų-vaiduoklių esama paveiksle ir ką apskritai vaizdavo Vrubelis. «И женщина...» (3) «И призраки весны в сирени тонут», (7) «и пальцы их врываются в букет» (8) (išskirta autorės – M. R.). Todėl išnyksta tramdomos aistros pojūtis, nes nebėra objekto, nebėlieka „kaukės“, su kuria galėtų identifikuotis lyrinis subjektas.

Tušnova adekvačiai vertė (frazes „prisiskleidė alyvos“; „Pavasarinės kekės“ ir kitas) yrač akcentuodama detales, kurios kelia erotines asociacijas: «Мрак весенний»; «Тяжелые лиловые цветы»; «Сирень... раскрылась, распахнулась...»; «В лазури темной»; «Одна сирень...»; «Тяжелых гроздьев чащи».

Pavasaris ir žydinčios alyvos asocijuojasi su moterimi, ir ši vaizdinį įprasmina vertėjų parinkti palyginimai ir metaforos.

Vaičiūnaitė

**Didžiuliai violetiniai žiedai.
Ir moteris** tyliam šakų pavėsy,

Tušnova

**Тяжелые лиловые цветы.
И женщина** под их беззвучной тенью (...)

Andruškevič

в безбрежье фиолетовых кустов.
И женщина, окутанная черным,
Как сгусток этих сумрачных цветов.

Moters-vaiduoklės vaizdas estetizuoja lyrinio subjekto dvasinę būseną; vertėjų sugebėjimą perteikti emociją įtampą liudija vaizdų semantikos susipynimas. Vaičiūnaitė 9 eilutėje moterį vadina „Pavasario vaидуokliu“; Tušnovos vertimo 7 eilutėje esama – «Весеннее виденье»; Andruškevičio vertimo 7 eilutėje – «и призраки весны».

Žodžiai „alyva“ ir „moteris“ savo turiniu tarpusavyje yra nesusiję. Vrubelio paveiksle pavaizduota moters figūra, susiliejusi su alyvos krūmu, eilėraštyje turėtų sietis ypatingais ryšiais. Šio vaizdinio esmė yra ta, kad tarp svarbiausių paveiklo objektų (alyvos ir moters), susiliejusią erdvėje, atsiranda panašumas.

Vaičiūnaitė	11. Ir pažinau – didžiulės, tamsios akys, 12. kažkas be galo artima jose.
Tušnova	9. И сразу <u>столько близости</u> щемящей 10. В глазах огромных, в призрачных чертах...
Andruškevič	10. И <u>бесконечно близкое</u> в чертах.

Ši sudėtinga žydinčios alyvos konstrukcija – moteris-vaiduoklė – tai „aš“ perteikta per sudėtingą metaforinį palyginimą, vaizduojantį du susipynusius objektus, susijusius begalinio artimumo ryšiais.

Vaičiūnaitės eilėraštyje šis emocinio atsivėrimo momentas įprasminamas metaforomis: 3 eilutėje „Didžiuliai violetiniai žiedai“ ir 11 eilutėje – „Ir pažinau – didžiulės, tamsios akys“. Tušnovos vertime stinga šio stipriausio akcento, atskleidžiančio asmeninį santykį, vietoj to esti nuasmenintas sakinyvis «И сразу столько близости щемящей», kuris sukuria distanciją tarp paveikslo ir lyrinio subjekto: «Лиловый **мрак** весенний...» (1); «Тяжелые лиловые цветы» (2); «И сразу столько близости щемящей» (9); «В глазах огромных, в призрачных чертах» (10). Andruškevič versdamas yra dar labiau pažeidęs šiuos ryšius palyginime «безбрежье фиолетовых кустов» (2); «И зыбкое, как ночь, очей свеченье» (9); «и бесконечно близкое в чертах...» (10).

Ta įtempta susipynusių objektų sąveika, kurią patiria Vaičiūnaitės lyrinis „aš“ žiūrėdamas į Vrubelio paveikslą, perteikta išskirtine metafora, žyminčia ypatingą kontaktą tarp vaiduoklio ir lyrinio subjekto, ir tai atskleidžia aukščiausią emocinį eilėraščio tašką: „Pavasario vaiduoklis tartum gyvas (9)/ nuo drobės ištiesė blyškias rankas (10)“. Tušnova: «Весеннее виденье потянулось (7)/ Ко мне рукою бледной с полотна (8)». Andruškevičiaus vertime ši situacija netenka prasmės: «И призраки весны в сирени тонут, (7)/ И пальцы их врываються в букет» (8).

Ši metafora, įprasminanti išėjimą iš paveikslo erdvės – impresionizmo poetikos priemonė, taikoma siekiant atskleisti veiksmų ar situacijos autentiškumą. Iš paveikslo tiesiamos vaiduoklio rankos tarsi atskleidžia Vaičiūnaitės lyrinio „aš“ ryšius su pačia būtimi. Tai tarsi vienas iš būdų „pasimatuoti kaukę“, kas yra itin svarbu jos poetikoje. Kas gi sieja lyrinį subjektą su pavasario alyva ir su pavasario vaiduokliu?

Ypatingas dramatinio jausmas kyla, kai Vaičiūnaitės lyrinis „aš“, suvokdamas Vrubelio paveikslą, pajunta meilės svarbą tame trumpai trunkančio pavasario ir alyvos žydėjimo fone. Tai laiminga akimirka, kurią norima pratęsti esant paveikslo pasaulyje: „Alyvos tik... / Žiūrėsi ir žiūrėsi“. Būsimąjo laiko vienaskaitos antrojo asmens forma kreipiamasi į paveikslą, būtį, gamtą, likimą, implicitiškai išreiškiami laukimas ir viltis.

Taip atsiranda naujų prasmų: trumpas pavasario laikas, trumpas žydėjimas asocijuojasi su laimingos meilės akimirkos laikinumu. Jų praradimas kompensuojamas dvasiškai stebint paveikslą, kuriame įamžinti pavasaris, žydėjimas ir vaiduoklis. Kontaktuojamas su paveikslo pasauliu lyrinis subjektas gali išpažinti savąją aistrą. Galbūt gili eilėraščio mintis apie dabarties laiko vertingumą ir kartu apie jos greitą tėkmę liudija ir kiekvieno gyvenimo laikinumą.

Alyvos tik...(13)/ Pavasarinės kekės. (14)/ Ir gedulas, sutirpęs žieduose...(15)

Išvados

Lietuvių poetės eilėraščio pavadinimas, susijęs su Vrubelio paveikslu, yra originali meninė visuma, kurioje žydinčios alyvos vaizdas įkomponuojamas į jos poezijos asociatyvinių metaforinių vaizdinių seką. Paprastai pradėtas eilėraštis: „Alyvos tik“ vėliau, kai lyrinis „aš“ pajunta ryšį su moterimi-vaiduokle, baigiasi taip pat paprastai („Alyvos tik“), bet jame slypi jau kita prasmė – žmogaus gyvenimo trumpumas. „Paprastų žmogaus gyvenimo momentų ryšiai su būtimi (taip pat ir meno) ir visata, „aukščiausios fazės“ nuostabos prieš pasaulį jausmas – visa tai būdinga Boriso Pasternako poezijai”¹⁵, su kuria daugeliu aspektų yra susijusi Vaičiūnaitės kūryba. Intermedialinė ir vertimų į rusų kalbą analizės leido atskleisti poetikos niuansus, papildyti lietuviško teksto interpretaciją, praplėsti lietuvių ir rusų kultūrinį kontekstą bei numatyti tolesnę Vaičiūnaitės poezijos komparatyvinės analizės perspektyvą.

Literatūra

- Andrushkevich, S. *Vozle «Sireni» Vrubelja/ Vaichjunajte Ju. Stikhi: perevod s litovskogo* [In Front of M. Vrubel's «Lilac»/ Ju. Vaichjunajte. Poems: Translated From Lithuanian]. Moskva: Molodaja gvardija, 1964.
- Balsevičiūtė, V. *Juditos Vaičiūnaitės kūryba*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, 2009.
- Dmitrieva, N. A. *Mikhail Aleksandrovich Vrubel* [Mikhail Aleksandrovich Vrubel]. Leningrad: Khudozhnik RSFSR, 1984.
- Masionis, A. Poezijos ir dailės sankryžos. *Poezija. Kritika: rinktinė*. Sudarė Lilija Kudirkienė. Vilnius: Vaga, 1980.
- Nastopka, K. Tarp dviejų erdvių. *Šiuolaikinės poezijos problemos*. Vilnius: Vaga, 1977.
- Notrimaitė, G. *Atminties imperatyvai: Lietuvos istorijos mitologiniams Juditos Vaičiūnaitės ir Sigito Gedos poezijoje*. Vilnius: Lietuvos literatūros ir tautosakos institutas, 2010.
- Rubins, M. *«Plasticheskaja radost krasoty». Ehfrasis v tvorchestve akmeistov i evropejskaja tradicija* [«Plastic delight of Beauty». Ekfrasis in the art of acmeists and European tradition]. Sankt-Peterburg: Akademicheskij proekt, 2003.
- Tishunina, N. V. *Sovremennoje literaturovedenije v aspekte mezhdisciplinarnykh issledovanij: metodologija intermedialnogo analiza* [Literary Criticism Today in the Aspect of Interdisciplinary Research: Methods of Intermedial Analysis] [interaktyvus]. Sankt-Peterburg, 2003 [žiūrėta 2012-08-02]. <<http://dl.dropbox.com/u/5910006/Tishounina.pdf>>.
- Tushnova, V. *Vozle «Sireni» Vrubelja* [In Front of M. Vrubel's «Lilac»]. *Moskovskij žumepamop* [Moskovskij literator]. 1960, 13 maja.
- Vaičiūnaitė, J. Prie Vrubelio „Alyvų“. *Nemigos aitvaras*. Vilnius: Vaga, 1985.

15 Andrushkevich, S. *Vozle «Sireni» Vrubelja/ Vaichjunajte Ju. Stikhi: perevod s litovskogo* [In Front of M. Vrubel's «Lilac»/ Ju. Vaichjunajte. Poems: Translated From Lithuanian]. Moskva: Molodaja gvardija, 1964, p. 67.

Zholkovskij, A. K. Mesto okna v poehticheskom mire Pasternaka [The Role of Windows in B. Pasternak's Poetic World]. Zholkovskij, A. K.; Shheglov, Ju. K. *Raboty po po-*

ehtike vyrazitelnosti: Invarianty - Tema - Prijomy - Tekst. Predisl. M. L. Gasparova. Moskva: AO Izdatelskaja gruppya «Progress», 1996.

LITHUANIAN-RUSSIAN CULTURAL CONNECTIONS IN JUDITA VAIČIŪNAITĖ'S POEM "IN FRONT OF VRUBEL'S 'LILACS'"

Marina Romanenkova

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary. *The article deals with the issue of interaction of the media of painting and of literature based on analysis of the painting "Lilac" (1900) by Mikhail Vrubel, the poem "In Front of Vrubel's 'Lilacs'" (1957) by Judita Vaičiūnaitė and its two translations into Russian. Judita Vaičiūnaitė often tends to allude to works of pictorial art (as well as to pictorial art as such). These allusions serve as the source for her writings and help the writer to personalise her lyrical "I" in the texts. This artistic device is characteristic not only of her art, but of all 20th century art and culture.*

According to a well-known researcher of intermediality, N. Tishounina, the inclusion of elements of the art of painting into a verbal space leads to a "translation of one artistic code into another" followed by an "emergence of a succession of semantic associations". This is the gist of intermedial analysis.

The semantics of the codes of painting and literature are analyzed in this paper, and the analysis demonstrates the following: J. Vaičiūnaitė aims not for a literal representation of the pictorial code of Vrubel's "Lilac" by means of literature, but rather for the adoption of the code and its assimilation within the lyrical self-expression of the character. Therefore, the image of a lilac in bloom supports the poet's intentions, different from the original demonic (modernist) meaning of Vrubel's painting.

The intermedial analysis of this poem is amplified by a comparative analysis of its translations into Russian. Thus the poetical nuances are exposed, the Russian-Lithuanian context is broadened, the interpretation of the poem by J. Vaičiūnaitė is specified by revealing the motif of life's instantaneity, and finally, the prospects for the future comparative (and intermedial) analysis of J. Vaičiūnaitė's poetry are discussed.

Keywords: *Mikhail Vrubel's "Lilac," Judita Vaičiūnaitė's "In Front of Vrubel's 'Lilac,'" intermedial analysis, Russian-Lithuanian cultural context.*

Marina Romanenkova, Mykolo Romerio universiteto Humanitarinio instituto Užsienio kalbų katedros docentė. Moksliniai interesai: lyginamieji literatūros tyrimai, XX a. rusų literatūra, literatūros teorija, rusų kalbos kaip užsienio kalbos metodika.

Marina Romanenkova, Mykolas Romeris University, Institute of Humanities, Department of Foreign Languages, Associate Professor. Research interests: Comparative literature, Russian literature of the 20th century, literary theory.